

A Nemzeti Együttműködés Rendszerének vitájához

A Mandiner blog által meghirdetett konzultáció kapcsán a Méltányosság Politikaelemző Központ is szeretné megragadni az alkalmat és röviden összefoglalni a Nemzeti Együttműködés Rendszerével és Nemzeti Együttműködés Nyilatkozatával kapcsolatos meglátásait.

A vita fontossága: a „leegyszerűsített” közvélemény

Úgy látjuk, hogy a magyar közélet egyik legnagyobb problémája az érdemi viták hiánya. A közélettel kapcsolatos megnyilvánulások mind sajtó, mind pedig politikai elemzők részéről nagyon gyakran kimerülnek a politikusok nyilatkozatainak rövid értelmezésében, az események kommentálásában. A másik eset, hogy vita alakul ki az interneten, a sajtóban egy-egy kérdés kapcsán. Ezekből a vitákból azonban hiányzik a másik megértésének igénye, ezért gyakran csak bal-jobboldali elkötelezettségű értelmezések léteznek, amelyeknek nehéz megtalálni a közös halmazát. A harmadik esetben a fontos és a közösség jövőjét meghatározó írások esetén – mivel azokból hiányzik a „pártos értelmezés” lehetősége – a vélemény a pusztába kiáltott szó marad, hiszen egész egyszerűen nem éri el a leegyszerűsítésekhez szoktatott közvélemény ingerküszöbét.

A NER és a NENYI közéletbeli értékelésének korlátai

A Fidesz által meghirdetett új kormánypolitika valóban kísérlet arra, hogy újraszabja a politikai közösség egészének működését, éppen ezért üdvösnek tartunk minden erről folytatott érdemi konzultációt. Az eddigi bírálatok kizárólag a tartalom szempontjából közelítették meg a kérdést. Az MPK egy másik kiindulópontot vetne fel, amely a NER megalkotóinak szándékait igyekszik rekonstruálni, hiszen közéleti

vitáink parttalanságának oka az is, hogy a szereplők nem fordítanak elég figyelmet a vitapartner szándékainak felismerésére.

Úgy látjuk, hogy a Nemzeti Együttműködéssel, illetve magával a Nyilatkozattal kapcsolatban a kormányközeli értelmezéseken kívül csak zsigeri elutasító reakció tapasztalható, különösen a baloldali, de egyéb vélemények is értelmezhetetlennek, sőt a demokratikus normákkal ellenkezőnek tartják a kormány ezzel kapcsolatos politikáját. Legjellemzőbb ezzel kapcsolatban a gúny és az irónia, valamint az ötvenes évek politikai kultúrájának felemlegetése.

Vagyis ez a vita is mindeddig nem tudott kilépni a fentebb vázolt sémákból. Ugyanakkor ez természetesen nem jelenti azt, hogy az ezzel kapcsolatos vélemények ne állnák meg a helyüket. A Nyilatkozat logikai buktatóival, tartalmi problémáival, valamint a kifüggesztés körüli vitatott intézkedésekkel jórészt egyet lehet érteni.

A méltányos megközelítés

A Nemzeti Együttműködés kapcsán a Méltányosság a „beleérző” megközelítést javasolja, érdemes lenne azt is megvizsgálni, milyen politikai szándékok, motivációk húzódnak meg a politikai konstrukció megalkotása mögött. Valóban antidemokratikus indíttatású, koncepció nélküli, kapkodó kormánypolitika eredménye a NER és a Nyilatkozat, vagy egészen másról van szó? Az MPK úgy látja, a Fidesznek van egy víziója, egy kormányzási filozófiája, amelyre az összes intézkedés felfűzhető, amely keretrendszer megértése, rekonstruálása vihet közelebb a NER, illetve e Nyilatkozat céljainak megértéséhez. Ez a Fidesznek hosszú évek óta egyik versenyelőnyei tényezője, már az 1996-os A polgári Magyarországért vitairata is bizonyította, hogy a párt nincs híján egy hosszabb távra szóló ideológiai iránytűnek.

Valóban releváns feltenni a kérdést húsz évvel a rendszerváltozás után, hogy hová jutottunk, ide szerettünk volna, vagy ez a két évtized nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Úgy látjuk, a Fidesz ez utóbbit vallja, ebből következően a kudarcok

forrását igyekszik megkeresni. A gazdasági bajokon, hibás politikai döntéseken túl a közelmúlt legnagyobb problémáinak jó része a társadalmi kohézió, hiányából fakad. Ennek a kohézióknak a hiánya központi probléma a „keleti blokk” országaiban, hiszen az állampárt összeomlása révén ezek a társadalmak elveszítették a korábban meghatározó - igaz kényszeres - integratív tényezőt. A nyugat-európai politikai közösségekre jellemző közösségi intézmények, eszmék maradványai pedig nem bizonyultak elég erősnek a közösség összetartozás érzésének megteremtéséhez. A rendszerváltás elitista jellege miatt nem jelentett katarzist a társadalom többsége számára, a gazdasági nehézségek miatti kiábrándultság, majd a kilencvenes évek második felétől jelentkező erőteljes jobb- baloldali megosztottság, valamint a több mint egy évtizedig stagnáló, befagyott pártrendszer szembement a társadalmi összetartozás megteremtésének igényével. Ezekből a nehezen vitatható tényekből következik a Fidesz mostani politizálása.

A Fidesz politikájának középpontjában éppen ezért a közösségi koherencia megteremtésének kérdése áll. Bizonyos jelek arra utalnak, hogy ideája pedig az Egyesült Államok, ahol a közösség összetartó erejét az Alkotmány és az Amerikai Hitvallás testesíti meg. A „szavazófülkék forradalma” egy nagy jelentőségű, közös sikerélményt igyekszik megragadni, a NER maga a politikai keret, a NENYI pedig a korábban más politikai erők által „demokratikus minimumnak”, vagy magyar Moncloa-paktumnak is nevezett társadalmi szerződés írott formába öntése.

A megújulás buktatói

A Fidesz koherencia-teremtő kísérlete, úgy tűnik számos hiányossággal küzd. Mintha a párt nem értene a vele szemben megnyilvánuló félelmek okait. Nem foglalkoznak vele, hogy ennek a „rettegésnek”, történelmi okai is vannak, Magyarországon ugyanis komoly tradíciója van a központi hatalomhoz való igazodásnak. Még most sem, amikor úgy tűnik, szándékaik elbuknak azon, hogy a politikai közösség azon része, akik nem az ő táborukhoz tartozik óhatatlanul mesterkéltnak, sőt antidemokratikusnak véli a kormányzati politikát. Ez számos kérdést vet fel,

amelyeket érdemes megvitatni. Előfordulhat, hogy a NER-hez hasonló koncepciók eleve kudarcra vannak ítélve, hiszen Magyarországon tulajdonképpen nincs is politikai közösség? Vagy épp' megfordítva, lehet, hogy legalább kettő is van? A Fidesz választási győzelme után ugyanaz történik, csak fordított szereposztásban, mint korábban, amikor a baloldal hirdette meg a maga „reformkorszaknak” beharangozott kísérletét? Sikerülhet-e egyáltalán Magyarországon közmegegyezésen alapuló elvek mentén a politikának mélyreható, tartós változásokat elérni a társadalmi-gazdasági rendszerben?

A NER és a Nyilatkozat politikai felelőssége abban áll, hogy közelebb viheti a társadalmat valamiféle közmegegyezéshez, vagy éppen ellenkezőleg csupán újabb konfliktusokat gerjeszt. Amennyiben azt feltételezzük, hogy a Fidesz koncepció tartalmi és gyakorlati hiányosságai, esetleg a magyar politikum sajátosságai miatt nem alkalmas a közösségi kohézió megteremtésére, a fentebb vázolt válságjelenségek kezelésére, akkor vajon kimunkálhatnak-e – a jobb- és baloldali dichotómiát elhagyó – érdemi közéleti viták olyan elképzeléseket, amelyek kiegészíthetik a NER-t, esetleg képesek alternatívát kínálni vele szemben?

A kétharmados győzelem, az ellenzéki pártok gyengesége, miatt a nyilvánosságra, a közéleti viták megújítására, akár a webkettő segítségével is óriási szükség van, hiszen ellensúlyt képezhet, kritikai visszacsatolást adhat a politikának, egyben megerősítheti a civil társadalom politikára gyakorolt hatását is. A NER és a Nyilatkozat kapcsán kialakuló konzultáció lehetőséget teremt ezeknek a kérdéseknek a megvitatására, ennek esélyével élnünk kell.